

گفت‌وگو با «عماد جمعه‌زاده»
رئیس انجمن شرکت‌های دانش‌بنیان استان کرمان

نسل جدیدی از کارآفرینان در حال تولد است

در سال ۱۳۹۷ به‌طور متوسط هر کیلو کالای صادره از گمرکات کرمان فقط ۵۳ سنت یعنی حدود ۶۰۰۰ تومان ارزش مالی داشته است که نشان‌دهنده این است که از سطح تکنولوژی و پیچیدگی بالایی برخوردار نمی‌باشد. عماد جمعه‌زاده رئیس انجمن شرکت‌های دانش‌بنیان استان کرمان در گفت‌وگو با ما ضمن عنوان این مسئله یادآور می‌شود که برخلاف وجود مراکز آموزش عالی زیاد در کشور، مهارت و تخصص لازم در میان فارغ‌التحصیلان دانشگاهی برای ورود به عرصه تولید محصولات با تکنولوژی متوسط و بالا دیده نمی‌شود، اگرچه او وجود حدود ۱۶۰ هزار دانشجو در استان کرمان را یکی از بزرگ‌ترین ظرفیت‌های بالقوه برای شروع کسب‌وکارهای فناورانه در استان می‌داند. وی استارت‌آپ‌هایی را موفق می‌داند که در فضای موجود و سنتی اقتصاد بتوانند برای محصول خود بازار جدید نیز کسب نمایند. محصولات یا خدمات این‌گونه شرکت‌ها، فناورانه و نوآورانه است و در یک جامعه مبتنی بر دانش که نوآوری محرک اصلی توسعه اقتصادی است به خوبی می‌تواند رشد نماید. وی با اشاره به چالش‌های فرا راه تجاری‌سازی ایده‌ها و اختراعات حوزه دانشی و فناوری می‌گوید: شکل‌گیری اکوسیستم فناوری در استان کرمان مهم‌ترین آرزوی انجمن شرکت‌های دانش‌بنیان است. شما را دعوت می‌کنیم به مطالعه این گفت‌وگو.

مراکز آموزش عالی زیاد در کشور، مهارت و تخصص لازم در میان فارغ‌التحصیلان دانشگاهی برای ورود به تولید محصولات با تکنولوژی متوسط به بالا دیده نمی‌شود. همچنین عدم آشنایی صاحبان ایده‌های نوآور با محیط و فضای کسب‌وکار از دیگر مشکلات خاص شرکت‌های تولیدی فناور است.

چرا مهاجرت یک گزینه جدی برای بسیاری از نخبگان کشور است؟ در این باره چه تحلیلی از وضعیت استان دارید؟

هر فردی برای پیشرفت، رفاه بیشتر و آینده‌ای بهتر تصمیماتی در زندگی می‌گیرد که مهاجرت و تغییر محل زندگی و کار یکی از گزینه‌های آن محسوب می‌شود. در واقع مهاجرتی که براساس یکی از این سه مؤلفه باشد برای فرد، تصمیمی منطقی به نظر می‌رسد. بدیهی است مهاجرت در افراد نخبه یا بهتر است بگوییم افرادی با قابلیت و استعداد تغییر و اثرگذاری، قاعدتاً بیشتر از متوسط جامعه است. اگر در محیطی مهاجرت افراد اثرگذار بیشتر باشد، نشان‌دهنده عدم وجود بستر مناسب برای رشد و بهره‌وری از استعداد آن‌ها در آن محیط است.

مهاجرت داخلی یا بین استانی یکی از مواردی است که در میان استعدادهای برتر استان کرمان دیده می‌شود. البته آمار دقیقی در این زمینه وجود ندارد ولی ۲ سال قبل حدود ۶۵ درصد افراد تحت پوشش بنیاد نخبگان کرمان در خارج از کرمان مستقر بودند که نشان‌دهنده مهاجرت بالای افراد دارای قابلیت تأثیرگذاری در استان است. شاید یکی از مهم‌ترین دلایل این مهاجرت در بین این قشر امید به پیشرفت مورد نظر پس از تغییر محل کار و زندگی است. با این تحلیل به نظر می‌رسد اگر امکان بالا بردن

سطح دانش مولد در اقتصاد صنعتی استان کرمان را چگونه ارزیابی می‌نمایید؟

شاید یکی از بهترین معیارهایی که می‌توان سطح دانش مولد در یک منطقه را ارزیابی نمود از طریق محصولات تولیدشده در آن منطقه است، چه از لحاظ تنوع و چه از لحاظ سطح تکنولوژی؛ چون می‌توان این فرض را کرد که اگر محصولی در جایی تولید می‌شود پس آن منطقه دانش و مهارت مورد نیاز برای تولید آن را دارد. در مورد سطح دانش مولد در اقتصاد صنعتی استان کرمان می‌توان به صورت کیفی، سطح دانش مولد را از لحاظ تنوع، مناسب و از لحاظ سطح تکنولوژی و فراگیری آن در وضعیت پایین برآورد کرد. در استان کرمان انواع محصولات از قبیل سنگ و کانی‌های معدنی، میوه و صیفی‌جات، فرش و گلیم، خشکبار، محصولات شیمیایی و پلاستیکی و ... تولید می‌گردد که نشان‌دهنده تنوع مناسب محصولات و در نتیجه تنوع دانش است، اما از لحاظ فراگیری و سطح تکنولوژی متأسفانه در وضعیت مناسبی نیستیم.

اگر بخواهیم به صورت کمی به این مسئله نگاه کنیم، می‌توانیم ارزش صادراتی محصولات استان کرمان را مثال بزنیم. در سال ۱۳۹۷ از محل گمرک استان حدود یک میلیون و پانصد و سی تن محصول به ارزش تقریبی ۸۱۰ میلیون دلار صادر شده است، یعنی هر کیلو صادرات محصولات کرمانی فقط ۵۳ سنت (نزدیک به ۶،۰۰۰ تومان) ارزش مالی داشته است با توجه به این می‌توان نتیجه گرفت که میانگین محصولاتی که هر کیلو آن حدود ۶،۰۰۰ تومان ارزش داشته باشد قطعاً از سطح تکنولوژی بالایی برخوردار نمی‌باشد. کالاهایی ساده و به اصطلاح فراگیر می‌باشند. محصولات فراگیر یا نیاز به تلاش چندانی ندارند و یا اگر داشته باشند توسط بسیاری قابلیت تولید دارند، لذا به دلیل عدم پیچیدگی، قدرت رقابتشان نیز پایین است؛ بنابراین به طور خلاصه می‌توان گفت سطح دانش مولد در اقتصاد صنعتی استان متنوع ولی فراگیر است.

مهم‌ترین مشکلات در شناسایی و تولید محصولات با پیچیدگی بالا در کشورمان چیست؟

تولید محصول با تکنولوژی متوسط به بالا نیازمند تحقیق و توسعه جهت کسب دانش فنی می‌باشد که این فرایند توسط نیروی انسانی متخصص انجام می‌گیرد. همچنین در تمامی مراحل توسعه این‌گونه محصولات، فرایند تحقیق و توسعه از ملزومات اساسی می‌باشد. بنابراین یکی از ارکان مهم تولید محصولات با پیچیدگی بالا، نیروی انسانی متخصص و با مهارت است که با کسب دانش فنی امکان تجاری‌سازی در حوزه‌های به اصطلاح high tec را فراهم می‌نماید. در واقع نیروی انسانی در شرکت‌های تولیدی با تکنولوژی بالا به عنوان سرمایه در نظر گرفته می‌شوند و به همین جهت بهتر است از کلمه سرمایه انسانی استفاده نماییم. متأسفانه علیرغم وجود

است تا بسیاری از اجزا و ارکان اکوسیستم فناوری به صورت صحیح و متناسب وظایف خود را انجام دهند. در واقع جوانان خلاق، تحصیل کرده و پرانرژی از پتانسیل‌های بالقوه هر منطقه‌ای در عرصه‌های دانش‌بنیان می‌باشند.

در مورد بازار محصولات استارت آپ ها در کشور و نیز در استان کرمان توضیح دهید.

استارت آپ ها شرکت‌های نوپای مبتنی بر فناوری می‌باشند که برای حل یک مشکل از ایده‌های نوآورانه استفاده کرده‌اند. پس محصول یا خدمت این‌گونه شرکت‌ها، فناورانه و نوآورانه است و در یک جامعه مبتنی بر دانش که نوآوری محرک اصلی توسعه اقتصادی است به خوبی می‌توانند رشد نمایند. به دلیل این‌که اقتصاد استان در بسیاری از زمینه‌ها نظیر صنعت، معدن و کشاورزی دارای ساختار سنتی و در برخی از زمینه‌ها وارداتی است بنابراین بازار محصول یا خدمت فناورانه دارای محدودیت‌های زیادی می‌باشد. در این نوع جوامع، استارت آپ هایی موفق می‌باشند که برای محصول خود ایجاد بازار جدید نیز نمایند. به عبارت دیگر در جوامع سنتی استارت آپ‌ها لازم است که نیاز را برای مشتریان خود تعریف و تبیین نمایند.

تجاری‌سازی دغدغه بسیار مهم بنگاه‌های دانش مایه و فناورانه است؛ چالش‌های فرا راه تجاری‌سازی ایده‌ها و اختراعات این حوزه چه هستند؟

به‌طور کلی قوانین و مقررات، عدم ثبات سیاسی، اندازه بازار، منابع انسانی، ساختار سازمانی و تأمین منابع مالی، چالش‌های جدی هستند که شرکت‌های دانش‌بنیان در تجاری‌سازی محصولات خود با آن‌ها روبرو هستند.

استان کرمان در حمایت جدی از شرکت‌های دانش‌بنیان چگونه عمل کرده است؟

حد رشد و توسعه کاری در استان به وجود آید قطعاً می‌تواند به کاهش آمار مهاجرت منجر گردد.

در استان کرمان وضعیت بالقوه و بالفعل تولید در عرصه‌های دانش‌بنیان چگونه است؟

از نظر بنده وجود حدود ۱۶۰ هزار دانشجو در استان، یکی از بزرگ‌ترین پتانسیل‌های بالقوه برای شروع کسب‌وکارهای فناورانه در استان است که به‌منظور به فعلیت رسیدن آن نیاز

شاید یکی از بهترین معیارهایی که می‌توان سطح دانش مولد در یک منطقه را ارزیابی نمود از طریق محصولات تولیدشده در آن منطقه است... در مورد سطح دانش مولد در اقتصاد صنعتی استان کرمان می‌توان به صورت کیفی، سطح دانش مولد را از لحاظ تنوع، مناسب و از لحاظ سطح تکنولوژی و فراگیری آن در وضعیت پایین برآورد کرد. در استان کرمان انواع محصولات از قبیل سنگ و کانی‌های معدنی، میوه و صیفی‌جات، فرش و گلیم، خشکبار، محصولات شیمیایی و پلاستیکی و... تولید می‌گردد که نشان دهنده تنوع مناسب محصولات و در نتیجه تنوع دانش است، اما از لحاظ فراگیری و سطح تکنولوژی متأسفانه در وضعیت مناسبی نیستیم.

استارت‌آپ‌ها شرکت‌های نوپای مبتنی بر فناوری می‌باشند که برای حل یک مشکل از ایده‌های نوآورانه استفاده کرده‌اند. پس محصول یا خدمت این‌گونه شرکت‌ها، فناوریانه و نوآورانه است و در یک جامعه مبتنی بر دانش که نوآوری محرک اصلی توسعه اقتصادی است به خوبی می‌توانند رشد نمایند. به دلیل این‌که اقتصاد استان در بسیاری از زمینه‌ها نظیر صنعت، معدن و کشاورزی دارای ساختار سنتی و در برخی از زمینه‌ها وارداتی است بنابراین بازار محصول یا خدمت فناوریانه دارای محدودیت‌های زیادی می‌باشد. در این نوع جوامع، استارت‌آپ‌هایی موفق می‌باشند که برای محصول خود ایجاد بازار جدید نیز نمایند. به عبارت دیگر در جوامع سنتی استارت‌آپ‌ها لازم است که نیاز را برای مشتریان خود تعریف و تبیین نمایند.

- ایجاد شبکه ارتباطی جهت امریه فارغ‌التحصیلان دانشگاهی استان در شرکت‌های دانش‌بنیان،
- انجام مراحل ثبت‌نام و کسب مجوز دانش‌بنیان برای شرکت‌های فناور،
- برگزاری دوره‌های آموزشی و توانمندسازی سازمانی شرکت‌های فناور،
- ایجاد بانک اطلاعاتی از شرکت‌های دانش‌بنیان استان،
- ایجاد شبکه اطلاع‌رسانی،
- تلاش برای استفاده حداکثری از کلیه قوانین، معافیت‌ها و تسهیلات مالی، مالیاتی، بیمه‌ای و ...،
- ایجاد شبکه ارتباطی جهت مشاوره کسب‌وکار در زمینه‌های مختلف.

و سخن آخر؟

آیندهی اقتصاد استان و کشور در گرو رشد همکاری‌ها و توسعه زیرساخت‌ها و حمایت مداوم و جدی است. بزرگ‌ترین سرمایه استان، جوانان خلاق و تحصیل‌کرده و پرانرژی و دلسوز هستند و فرمان اقتصاد باید به دست آن‌ها سپرده شود. ان‌شاءالله در آینده‌ای نزدیک شرکت‌های دانش‌بنیان جزو بزرگ‌ترین شرکت‌های کشور خواهند شد و تمامی شرکت‌های حوزه صنایع معدنی، پتروشیمی‌ها و صنایع فولاد را پشت سر خواهند گذاشت. نسل جدیدی از کارآفرینان در حال تولد است و به‌زودی این کارآفرینان محیط کسب‌وکار استان و ایران را متحول می‌کنند. ●

با نگاهی به آمار کمی و کیفی می‌توان گفت که استان کرمان در این زمینه عملکرد متوسطی داشته است. به‌طور مثال از نظر تعداد شرکت‌های دانش‌بنیان، استان کرمان رده یازدهم کشور را داراست که با توجه به پتانسیل‌های این استان مسیر زیادی تا حد مورد انتظار وجود دارد. خوشبختانه در یکی دو سال گذشته همگرایی مؤثرتری بین ارکان اصلی اکوسیستم در استان کرمان شکل گرفته که در صورت ادامه‌دار بودن آن می‌توان امید داشت در آینده‌ای نزدیک شاهد توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان در استان باشیم.

مهم‌ترین آرزوی انجمن شرکت‌های دانش‌بنیان استان کرمان به‌عنوان برآیند آرزوهای منطقی مدیران این نگاه‌ها چیست؟

یکی از مهم‌ترین آرزوهای انجمن، شکل‌گیری اکوسیستم فناوری در استان کرمان است. اعتقاد ما این است که در صورتی که تمامی اجزاء اکوسیستم فناوری نظیر دانشگاه‌ها، مراکز رشد، صندوق‌های جسورانه، شتاب‌دهنده‌ها و ... به‌صورت دقیق وظایف خود را انجام دهند و ارتباط مؤثری با یکدیگر داشته باشند می‌توان شاهد رشد فناوری و توسعه کسب‌وکارهای خلاقانه بود که این امر با سیاست‌گذاری درست اتفاق می‌افتد؛ سیاست‌گذاری که لزوماً دسترسی به منابع مالی را عامل شکوفایی شرکت‌ها نداند بلکه قرارگیری در محیط کسب‌وکار و ایجاد بستر لازم را عامل رشد بداند. محیط و نظام کسب‌وکار مناسب باعث می‌شود که یک جوان صاحب ایده بتواند به‌راحتی یک کسب‌وکار فناورانه تأسیس کند. محیطی که شتاب‌دهنده‌ها، سرمایه‌گذاران خطرپذیر، فرشته‌های سرمایه‌گذاری، در کنار قوانین و ضوابط محکم و حمایت‌کننده به کمک استارت‌آپ‌های خلاق و جوانان نوآور بیایند تا محصولات قابل‌رقابت را تولید و عرضه کنند. محیط و نظامی که در آن بزرگ‌ترین ارزش کارآفرینی است.

فرمایید که تاکنون انجمن موجب چه تحولات چشم‌گیری در فضای فعالیت‌های اقتصادی دانش‌بنیان بوده‌وبرای آینده چه برنامه‌هایی پی‌ریزی کرده‌است؟

انجمن از ابتدای تأسیس دو استراتژی را برای کار خود تعیین کرده است:

- ۱- تلاش جهت استقرار اکوسیستم فناوری در استان،
 - ۲- توانمندسازی داخل سازمانی شرکت‌های فناور.
- جهت اطلاع کارهای صورت گرفته انجمن در دو سال گذشته به این شرح است که برخی از آن‌ها باعث ایجاد تحولات مهمی در استان شده است:
- سرمایه‌گذاری و تأسیس صندوق پژوهش و فناوری غیردولتی در کرمان،
 - همکاری جهت کسب مجوز کارگزاری و شتاب‌دهی نوآوری در استان،